

kale aandacht — het „innerlijk luisteren” — concentreeren, zullen de geluiden beteekenis (inhoud) krijgen en als muziek in ons ontstaan.

Een werk van beeldende kunst in den zuiversten vorm, die daarvan in onzen tijd voorhanden is (van Kandinsky of Mondriaan b.v.) eischt volkomen onze aesthetische aandacht. Nu wil het geval, dat de moderne kunstenaar het ons *gemakkelijk* maakt door het element, dat ons voorheen belemmerde het Algemeene of Aesthetische direct voor oogen te hebben (de uiterlijke natuur) aan onze aandacht te onttrekken, zoodat de beschouwer zich zonder belemmering aan het werk kan overgeven.

XVII

De moderne schilderij wordt ons in twee vormen aangeboden: in gebonden en ongebonden vorm. De gebonden vorm (Picasso) ontstaat uit redelijk-kompositorische overweging, de ongebonden vorm (Kandinsky) uit spontane impuls. De beide elementen zijn hoewel minder positief-geaccentueerd in de ontwikkelingsgeschiedenis der schilderkunst, in de traditie, voorhanden. Deze twee voorname uitgangsmethoden wijzen op twee stijlmogelijkheden: de mathematische en de vrije. Beide kunnen voor onzen tijd als nieuw beschouwd worden; hun essentieel beginsel is hetzelfde. Zoowel met betrekking tot den ongebonden lyrischen of vrijen stijl, als ten opzichte van den gebonden of mathematischen stijl, bestaat het gevaar der verworping. Met deze verworping bedoel ik in het eerste geval een overhellen naar de oogenblikkelijke ingeving, waaruit alle mogelijke misgewassen kunnen voortkomen, dingen die door z.g.n. hoogere ingeving of langs „mediatieken” weg gemaakt, den *schijn* maar niet het *wezen* van kunstwerken hebben en in het tweede geval het ziellooze, decoratieve ornament (zie als voorbeeld de Engelsche futuristen).

Kandinsky die het evenwicht tusschen deze twee geestesbewegingen in de schilderkunst, in zijn „Komposition 6” vond, helt in zijn laatste minder abstract-romantische werken naar den gebonden (overwogen, geconstrueerden) stijl over. Aan het einde van zijn werkje „Über das Geistige in der Kunst”, zegt hij: „Zum Schlusz möchte